

15.11.2024

Lausuntopalvelu

VN/25525/2023

Luonnos valtioneuvoston periaatepäätökseksi kansallisesta ohjelmasta demokratian ja osallistumisen edistämiseksi (demokratiaohjelma)

Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys AMKE pitää perusteltuna kansallisen demokratiaohjelman laatimista. Ohjelman painopisteitä ovat äänestysaktiivisuuden edistäminen, lasten ja nuorten osallisuuden vahvistaminen sekä demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen hyvien käytäntöjen kehittäminen. AMKE pitää valittuja painopisteitä tärkeinä, mutta toteaa, että myös aikuisväestössä äänestysaktiivisuuden ja osallisuuden vahvistaminen ovat tärkeitä teemoja.

AMKE katsoo, että ohjelma vielä hyvin yleisluoteinen. Seuraavassa vaiheessa ohjelmaa tulee viedä konkreettisempaan suuntaan niin toimenpiteiden, vastuutahojen kuin aikataulun osalta. Valmistelussa on hyvä käydä vuoropuhelua mm. koulutuksen järjestäjien kanssa.

AMKE lausuu luonnoksen tavoitelinjauksista 1–5 ammatillisen koulutuksen järjestäjien näkökulmasta.

Edistämme äänestysaktiivisuutta

TAVOITELINJAUS 1: Etsimme keinoja lisätä erityisesti nuorten äänestysaktiivisuutta sekä tasoittaa väestöryhmien ja alueiden välillä havaittuja eroja äänestysaktiivisuudessa ja pysäyttää eriytymiskehitys.

AMKE pitää tavoitelinjausta äänestysaktiivisuuden lisäämiseksi tärkeänä. Ohjelmassa tulisi kuitenkin kuvata selkeämmin äänestysaktiivisuudessa tapahtunutta eriytymiskehitystä, jotta myös esimerkiksi oppilaitostasolla osataan suunnitella ja kohdentaa tarvittavia toimia eri kohderyhmille.

Tilastokeskuksen mukaan vuoden 2023 eduskuntavaaleissa naisten äänestysprosentti oli 19-vuotiaiden ikäryhmässä yli 10 prosenttiyksikköä ja 20–24-vuotiaissa lähes 10 prosenttiyksikköä miesten vastaavaa suurempi. Äänioikeutettujen maahanmuuttajataustaisten äänestysaktiivisuus oli peräti 32 prosenttiyksikköä matalampi kuin Suomessa syntyneillä. Myös koulutuksella oli selvä yhteys äänestysaktiivisuuteen. Korkeakoulututkinnon suorittaneet äänestivät keskimääräistä useammin kuin mm. toisen asteen tutkinnon suorittaneet.

AMKE toteaa, että Nuorten vaalien järjestäminen on hyvä tapa tutustuttaa lapset ja nuoret vaaleihin ja äänestämiseen.

TAVOITELINJAUS 2: Lisäämme lasten ja nuorten mahdollisuuksia saada tietoa vapaiden vaalien merkityksestä ja harjoitella äänestämistä.

AMKE korostaa, että eri toimijoiden yhteistyö ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa on tärkeää niin äänestysaktiivisuuden, kuin osallisuuden vahvistamiseksi. Ammatillisen koulutuksen laaja kohderyhmä kattaa oppivelvolliset nuoret, vailla perusasteen koulutusta olevat, vaativaa erityistä tukea tarvitsevat, työssä olevat, ammatinvaihtajat, työttömät sekä työttömyysuhan alaiset. Ammatillinen koulutus on myös yleisin koulutuspolku maahanmuuttajataustaisille henkilöille.

Äänestyshaluttomuuteen on monia syitä, esimerkiksi tietämättömyys asioista, joihin voi äänestämällä vaikuttaa tai vaikeus löytää itseä puhuttelevaa ehdokasta. Puolueiden tulisi asettaa ehdokkaiksi riittävästi mm. nuoria ja maahanmuuttajataustaisia.

AMKE toteaa, että opiskelijakuntatoiminta ja valtakunnalliset opiskelijajärjestöt ovat hyviä kasvualustoja politiikkaan. Kansallinen koulutuksen arviointineuvosto KARVI arvioi vuosina 2020–2021 opiskelijoiden kasvua aktiivisiksi ja kriittisiksi kansalaisiksi ammatillisessa koulutuksessa ja lukiokoulutuksessa. Arvioinnin kehittämissuosituksissa todettiin, että opiskelijakuntien hallituksen kokoonpanossa tulisi huomioida nykyistä paremmin opiskelijakunnan moninaisuus, kuten opiskelijoiden sukupuoli-identiteetti ja kulttuurinen tausta sekä ammatillisessa koulutuksessa opiskelijoiden ikä ja koulutusala.

Tavoitelinjauksessa 2 ehdotettujen toimenpiteiden lisäksi AMKE pitää tärkeänä, että poliitikot kohtaavat nuoria paitsi sosiaalisen median kanavissa, myös kasvotusten. Vierailut esimerkiksi ammatillisissa oppilaitoksissa tarjoavat mahdollisuuden tavata ja keskustella eritaustaisten opiskelijoiden kanssa nuorista aikuisiin. Tulee kuitenkin huolehtia siitä, että kaikki puolueet ovat yhdenvertaisesti esillä.

Vahvistamme lasten ja nuorten osallisuutta

TAVOITELINJAUS 3: Vahvistamme kuntien ja hyvinvointialueiden nuorisovaltuustojen asemaa sekä yhteistyötä ja vuorovaikutusta muiden lapsia ja nuoria edustavien toimielinten, kuten oppilas- ja opiskelijakuntien, ja haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja nuorten parissa työskentelevien toimijoiden kanssa.

KARVIN arvioinnin kehittämissuosituksen mukaan koulutuksen järjestäjien ja oppilaitoksen johdon tulisi tiedottaa opiskelijoita opiskelijakunnan hallituksen vaikuttamismahdollisuuksista. Opiskelijakuntatoiminnasta tulisi viestiä säännöllisesti ja monikanavaisesti, jotta tavoitetaan kaikki opiskelijat. Oppilaitoksissa tulisi olla myös selkeä rakenne sille, miten oppilaitoksen sisäinen ja muu yhteiskunnallinen vaikuttamistoiminta sekä opiskelijakuntatoiminta sisällytetään osaksi opintoja.

TAVOITELINJAUS 4: Vahvistamme lapsi- ja nuoriystävällistä osallistumista ja kuulemista heitä itseään koskeissa asioissa.

AMKE pitää hyvänä ehdotusta, että lasten ja nuorten kuulemisen ja osallistumisen merkitystä painotetaan avoimen lainvalmisteluprosessin kehittämisessä. Tästä on jo hyviä kokemuksia opetus- ja kulttuuriministeriön nuorille järjestämässä verkkokuulemisissa liittyen esimerkiksi oppivelvollisuuslain valmisteluun sekä ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen oppimisen tuen uudistamiseen.

AMKE korostaa, että ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden osallistumista ja kuulemista voidaan vahvistaa oppilaitoksen toiminnassa monin tavoin. KARVIN arvioinnin mukaan opiskelijoiden kannalta merkityksellisiä asioita ovat esimerkiksi opetuksen järjestämiseen, opintojen suorittamiseen sekä oppilaitoksen toiminnan kehittämiseen liittyvät kysymykset. Myös opiskelijapalautteen kerääminen ja sen käsittely yhdessä opiskelijoiden kanssa on tärkeää. Opiskelijoiden antaman palautteen näkyminen konkreettisena toimintana oppilaitoksissa sekä oppilaitoksen ja opiskelijoiden vuoropuhelu motivoi osallistumaan toiminnan kehittämiseen jatkossakin.

AMKE katsoo, että oppilaitoksissa olisi hyvä harkita opiskelijoiden edustajien nimeämistä esimerkiksi oppilaitoksen johtoryhmään, työryhmiin ja muihin mahdollisiin toimielimiin.

Kehitämme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen hyviä käytäntöjä

TAVOITELINJAUS 5: Vahvistamme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen jatkumoa eri kouluasteiden välillä varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle ja tiivistämme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen kansallisen tason yhteistyötä, koordinointia ja seurantaa.

AMKE pitää kannatettavana vahvistaa demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen jatkumoa eri koulutusasteiden välillä. Demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen näkökulmat tulee ottaa mukaan eri oppiaineissa.

TAVOITELINJAUS 6: Parannamme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen hyvien käytäntöjen sekä opetusmateriaalien ja -menetelmien laatua ja saatavuutta kansallisesti.

AMKE pitää kannatettavana, että demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta kehitetään laajassa yhteistyössä sekä hyviä käytäntöjä ja materiaaleja skaalataan ja levitetään valtakunnallisesti varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle.

Ammattiosaamisen kehittämissyhdistys AMKE ry

Veli-Matti Lamppu
toimitusjohtaja

Satu Ågren
johtava asiantuntija

Lisätiedot: johtava asiantuntija, Satu Ågren, 040 772 3234, satu.agren@amke.fi